

ט"ו בשבט בשיר ובפיוט

לכיתות ה' בהתאם לתכנית הלימודים של המטה לתרבות ישראל

דיון כתתי

ראש השנה לאילן. מאי טעמה (= מה המשמעות) ? אמר רבי אלעזר, אמר רבי אושעיה: הואיל ויצאו (=נגמרו) רוב גשמי שנה. היינו: שכבר עברו רוב ימות הגשמים, שהוא זמן רביעה (האדמה רבויה במים) ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטין (קשים - לפני שלב ההבשלה) מעתה.

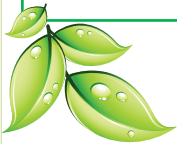
(ראש השנה, י"ד, רש"י)

מספרת אגדה ערבית עתיקה: בימות הגשמים האדם והבהמה רועדים ומצפים למרחבי מרעה. והנה קם אללה בחסדו הגדול ומוריד להם מן השמים שלוש גחלים. גחלת ראשונה - גחלת האויר. יורדת בשבעה בשבט, ומחממת את האויר. בארבעה-עשר בשבט יוריד אללה מן השמים גחלת שניה - גחלת המים. עם הורדתה יתחממו המים, ייכנסו לעצים ויחזירום לפריחתם ולפריים. מונה האיכר עוד שבעה ימים, ואז מוריד אללה את הגחלת השלישית - גחלת הארץ. אז תתחמם האדמה ותתכסה בדשא רך. אמר רב האי גאון: נראים הדברים שט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילן, שהוא קרוב ליום "הגחלת השניה" שקוראים אותו בלשון ישמעאל "אלג'מרה אלתי'אניה" ובו מתלחחין עצי אילנות ומתחילין לשתות והוא קרוב לט"ו בשבט של תקופה, ובדין הוא שיהא ראש השנה לאילן.

הגיאוגרף הערבי קאזוויני (מאה שלוש עשרה) מביא בקוסמוגרפיה שלו כי ממחרת הגחלת השניה, בחמישה עשר בשבט, שותלים בארץ ורדים, יסמינים ונרקיסים.

יום טוב לוינסקי, ספר המועדים

❁ מה למדתם מקטעים אלו על הקשר בין התאריך של החג לבין החקלאות בארץ ישראל?

קראו את הסיפור הבא:

בסעודת פירות ארץ-ישראל בחמישה-עשר בשבט, ביקש רבי מנדל מקוצק מתלמידו רבי יצחק מאיר לדרוש בענייני דיומא. פתח רבי יצחק מאיר בפלפול בסוגיית הגמרא על ראש-השנה לאילן, שאל ותירץ, היקשה ופירק. אמר לו רבי מנדל: לו היינו בארץ-ישראל די היה לנו לצאת לשדות ולהתבונן באילנות כדי להבין מהו ראש-השנה לאילן, פשוטו כמשמעו.

קוצק - שם של עיירה בפולין

לדרוש - לדון

פלפול - דיון מעמיק

גמרא - תלמוד

שאל ותירץ, היקשה ופירק - שאל שאלות קשות ענה ושאל שוב

רבי מנחם מנדל מורגנשטרן מקוצק (1787 - 1859) היה מייסדה של חסידות קוצק בפולין. התפרסם בחריפותו ובהנהגתו התקיפה ויוצאת הדופן.

❁ מה אומר רבי מנדל לרבי מאיר?

❁ כיצד ציינו את החג בקהילת קוצק?

❁ כיצד היו רוצים לציין אותו?

❁ מה מלמד אתכם סיפור זה על יחסם לארץ ישראל ועל היחס לחיבור הבלתי אמצעי לטבע?

עבודה בקבוצות

האזינו לרדיו שירי ט"ו בשבט (לחצו והאזינו לשירים)

קראו את המילים לשירי ט"ו בשבט (לחצו כדי להגיע לרשימת השירים)

האזינו לפיוטי ט"ו בשבט (לחצו והאזינו לפיוטים)

פיוט הוא הכינוי המקובל לשיר קודש עברי. במקור נועדו הפיוטים להחליף את נוסח הקבע של התפילות, בדרך כלל בימים מיוחדים (שבתות וחגים) אך גם בימי חול ובשמחות. מקור המילה פיוט בשורש היווני ποιητής (יצירה).

- ✿ חפשו בשירים ובפיוטים משפטים המספרים על ארץ ישראל.
- ✿ מה אפשר ללמוד על חשיבותה של ארץ ישראל עבור הכותבים עליה?

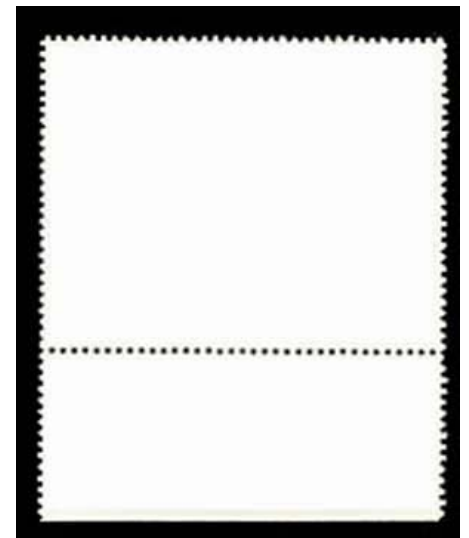
דיון כיתתי

- ✿ כיצד מצטיירת ישראל בשירים השונים?
- ✿ מה דומה בכל השירים?
- ✿ מצאו הבדלים בין דמותה של ישראל בשירים ופיוטים שונים. ✿ על מה מלמדים ההבדלים?

משימה – עיצוב בול ישראלי

לפניכם בול ריק.

- ✿ בחרו מהשירים או מהפיוטים שקראתם משפט שריגש אתכם, או מצא חן בעיניכם במיוחד.
- ✿ חשבו על תמונה מתאימה, ועצבו בול לכבוד חג ט"ו בשבט הבא עליכם לטובה - זכרו כי בול מגיע לאנשים רבים בארץ ובתפוצות, וחשבו מה תרצו אתם לספר על ארץ ישראל.

כללים לעיצוב בול

- ✓ כבולי ישראל שם המדינה רשום תמיד בשלוש שפות: עברית (השפה הרשמית במדינת ישראל) ערבית (שפה רשמית שנייה) אנגלית (שפה בינלאומית).
- ✓ לכל בול יש ערך נקוב (המחיר של הבול ב- ש"ח) יש לרשום את המחיר על הבול.
- ✓ ציור שמבטא בצורה גרפית את נושא הבול.
- ✓ יש לרשום את שם הנושא על הבול (במילה או שתיים). ניתן לרשום גם תאריך ואת שם המעצב.
- ✓ לבול יש חלק נוסף בתחתיתו וזהו השבל. בשבל יש מידע נוסף על נושא הבול והוא יכול להיות איור, כיתוב או שניהם יחד.
- ✓ לבול יש מסגרת משוננת. השינון מקל על תלישת הבול מהגיליון השלם.

